

Radomir SANDO

ISUS HRISTOS JE ISTI JUČE I DANAS I U VIJEKOVE (Jevr. 13,8)*

Sažetak

Ličnost Bogočoveka i Gospoda Isusa Hrista jeste centralna ličnost svih vremena i svetova. On se izatkiva iz večnosti i svetu se otkriva stvaranjem sveta, a u ponoći Svojoj se otkriva onda kada je došla i "punoća vremena", ovaplotivši se od Presvete Bogorodice. Kao savršeni Bog ali i kao savršeni Čovek i pre svog ovaploćenja zajedno sa svojim Ocem i Duhom Svetim skriven u Starom zavetu jeste "Ja sam onaj koji jesam". Bog za koga ne postoje nikakve vremenske barijere niti prepreke, Onaj za koga je jedan dan kao hiljadu godina, a hiljadu godina kao jedan dan, pretočeno na naš ljudski razum i jezik znače da je sav u večnosti. Kako ta ista večnost u savršenstvu označava i savršenu ponoću, kao i savršeno znanje i poznanje, onda je sve podređeno misli i svedočenju Svetoga apostola Pavla: "Isus Hristos je isti juče i danas i u vjekove (Jevr. 13,8).

Treba razlučiti Božje osobine i "Božje mere" od shvatanja ograničenog ljudskog razuma, načina shvatanja i naših mogućnosti istih da se prihvate onakve kakve izlaze iz Božjeg davanja. Sve savršeno podrazumeva uvek ponoću koja ne može da bude drugačija nego što jeste. Punoća koja ne podleže nikakvom vremenu niti bilo kakvim prolaznim kriterijima.

Tvrditi nepromenljivost Bogočovečansku, Hristovu, znači ispovedati nepromenljivost Njegovog postojanja kroz istinu. Što podrazumeva istovremeno i svedočenje Hristovih reči "Ja sam put istina i život" (Jn. 14,6). Nepromenljivost, istina, put i život označavaju način Njegovog življenja među nama i za nas. Drugim rečima, sve što nije u večnosti i božanskog predznaka i što je promenljivo i ljugavog postojanja, nije hristoliko i hristonosno.

Hristos živi među nama i u nama i vidljiv je za nas kao Crkva. Definicija Crkve i jeste da je ona bogočovečanska zajednica u svim vremenima kojoj se Hristos otkrio i otkriva kao nepromenljiv i neizmenjiv javljanjem Duha Svetoga i njegovog pojavljivanja.

* Predavanje održano na Ekumenskom kolokviju "Katolici i pravoslavci" 25. studenoga 2000. na Vrhbosanskoj katoličkoj teologiji. Čirilicom napisani tekst objavljujemo na latinici, zadržavajući, međutim, autorov izvorni jezik. - *Napomena urednika.*

U Ličnosti Gospoda Isusa Hrista kao Bogočoveka i Drugog Lica Svete Trojice, Logosa, Slova i Reči Božje, otkriva se tajna samoga Boga ali isto tako i tajna sveta, svega što je stvoreno, a time i samoga čoveka. Čovek posredstvom takvog saznanja, kroz otkrovenje stiže i dodatno iskustvo da je svet i njegova realnost, kao i ceo domostroj delo Svete Trojice. Ali u načinu promišljanja za spasenje i oboženje sveta, Ličnost Hristova zauzima posebno mesto. Bog Otac stvara svet ljubljenim Sinom koji se prevečno rađa u krilu Očevom, ali se Njegova tajna otkriva tek sa nastankom sveta, da bi u "punoći vremena" projavila se u potpunosti.¹ Tu dakle saznajemo kroz biblijsko obelodanjivanje da je svet Njime stvoren, kroz Njega i zbog Njega. Na taj način se ovaploćenje Hristovo otkriva kao najdublja tajna, temelj i suština naše vere i opravdanje svega što postoji. Svet je stvoren Bogom na principu Sebe davanja i iz neobjašnjive za nas Njegove ljubavi. Ne na nikakvim deističkim principima, nego da bi se istom svetlu otkrio i javljao, a time i opštio sa njim sa neskrivenom name-rom da podigne i prirodu i čoveka u neslućene visine.

Do takvih saznanja bilo je čoveku nemoguće doći sopstvenim naporima niti njegovim ličnim i autonomnim saznanjima. Čak ni starozavetnom čoveku nije bilo moguće dopreti do izvesnih istina koje su se pro-ročki saopštavale, ali ipak koje su se nazirale. Time se samo po sebi postavlja pitanje: Kako shvatiti tok biblijskog vremena kada imamo sa jedne strane samo magnovenje i najavu svega onoga što će tek kasnije uslediti; od prostih istina do onih o pitanjima Trojičnosti Božje? I da li se mogu u tim različitim vremenima i postepenim davanjima samoga Hrista primeniti reči samoga apostola Pavla iz poslanice Jevrejima da je Gospod Isus Hristos isti juče, kao što je danas i kao što će biti sutra? Svakako da na pitanje možemo odgovoriti potvrdno! Traženje odgovora postojanosti i nepromenljivosti Božje možemo naći već u prvim biblijskim vremenima, Njegovog obraćanja bogoizabranom narodu Svome u više primera. Jedan posebno naglašen moment jeste kada je veliki prorok Mojsej došao na goru Horiv i imao susret sa Bogom. Tom prilikom veliki prorok je upitao Boga, koji mu se na najdrastičniji način predstavio: "Šta da kažem ljudima ko si?" A Bog mu odgovara: "Ja sam onaj koji jesam" (II Mojs. 3,14). Drugim rečima, Ja sam onaj koji se ne menja. Bog neprestano otkriva svoju večnu tajnu i uvodi nas u nju. On se otkriva saglasno čovekovim moćima i prijemčivosti, Njegovom željom, sve jasnijim i sve dubljim bogojavljenjima. To otkrivanje i obelodanjivanje Sebe svetlu bivalo je postepeno, shodno čovekovim moćima kroz istoriju i vreme. U početku je to bivalo preko starozavetnih patrijaraha, potom sudija i careva, da bi

1 MITROPOLIT AMFILOHIJE, *Osnovi pravoslavnog vaspitanja*, Vrnjačka Banja 1993., str. 38.

preko proroka doveo nas do susreta sa Jedinorodnim svojim Sinom. Sadejstvom i prožetošću Duhom Svetim bivamo uvedeni u svaku istinu, shvatajući je otkrivenu na još dublji i savršeniji način. Tako pripremljeni mi bivamo kao vasceli rod ljudski upućeni na gledanje Boga "licem k licu", u večnosti i za još prisnije opštenje u nezalaznom carstvu Njegovom. Postepenim otkrivenjem ne znači da se Bog menja i da se gubi postavljena maksima još u samom početku otkrivanja Sebe svetu. Naprotiv, tim stvaralačkim načinom vođenja i viđenja sveta i prisustvom u svetu živoga Boga na stvaralačkom planu i prostoru, prodoru i ulasku večnog Boga Logosa u maticu života i sveta, stvara se istinski i jedini realni dinamizam. Tim stvaralačkim prisustvom i promisliteljskim prodorom i javljanjem Logosa od prvih vremena kada se Bog obraća Svojoj Trojičnosti još ne otkrivenoj, između ostaloga i rečima: "Hajdemo da stvorimo čoveka" (I Mojs. 1,26), a mi bi usudili se dodati još i kosmosa, na taj način sva istorija zadobija linearno, ushodno značenje, i otvoreno progresivno usmerenje i smisao. Svet postaje delatno polje. pun čudesnih mogućnosti, preobražaja i promena. Takav svet ne može biti ponavljanje večito istoga jer on zadobija dar i sposobnost "ka boljem napredovanju". Statičnost je nepoznanica u Bogoslovlju. Ali to što se odnosi na svet, njegov poziv i zapovest, sasvim je druge kategorije, kao što je i njegova priroda u odnosu na Tvorca. Rečima: "Kad otac moj radi, radim i ja", naglasiće sam Hristos svoju delateljnu pretenziju, imaće potpuno drugi smisao u odnosu na oblikovanje i napredovanje u svetu.

Postoji još jedan nedvosmislen razlog za ovu tvrdnju da je Hristos isti u svim vremenima. Ne samo što On to sam za sebe kaže, kao za nas svetu istinu, što se mora uzimati kao nepobitna činjenica, i što to tvrdi Njemu najbliži od ljudi po duhu, apostol naroda Sveti Pavle. Ako znamo da je pred Gospodom jedan dan kao hiljadu godina, a hiljadu godina kao jedan dan, pretočeno na ljudski jezik i shvatanje to znači da je Bog u sva tri svoja Lica vazda i uvek u večnosti i da za Njega vreme niti postoji u okvirima kakvim ga mi ljudi imamo, niti na taj način ono ima ulogu kakvim je dato ljudima. Za isti dan koji označava hiljadu godina, može se reći da traje koliko i večnost, a večnost da je jedan dan. Što bi ponovo značilo da su navedene reči kao priloške odredbe za vreme "juče i danas" sadržale isto što i "uvek i u vekove vekova", tj. večnost. Time se ovde, naravno, ne radi ni o kakvoj vrsti hronološkog pleonazma, nego se stavlja akcent Božjeg nadilaženja svega vremešnjog i prolaznoga.

U pravoslavnoj bogoslovskoj misli kod nas, čovek koji je najdublje zaronio u tajnu Bogočoveka Hrista je otac Justin Popović. Gotovo da nije ni jednu misao izrazio, a da se nije dotakao Njega, Spasitelja sveta.² Kod

2 Vidi: J. POPOVIĆ, *Dogmatika Pravoslavne Crkve*, II., Beograd 1980.

oca Justina osnovna je misao bila: "Ništa nema niti biva na svetu novo, sem Hrista." To svakodnevno novo u stvari podrazumeva nešto što je od večnosti već postojalo, ali i nešto što nam se stalno nudi i pridodaje i što nas prosvećuje, slično onome što nam se daje kroz evharistijske darove: "Primite jedite, ovo je telo moje... i ovo je krv moja Novoga zaveta..."

Bojim se da nije baš odmerena moja lična konstatacija ali duboko sam uveren da tvrdim istinu kada ističem tvrdnju koja bi otprilike glasila: Bog, a time i Njegov Logos i Duh Sveti, kada bi i hteli ne bi mogli da se menjaju. Hristos kao savršeno Drugo Lice Svete Trojice, po svojim osobinama sveznanja, svemudrosti, svudaprisutnosti, sveljubavi, jeste u stvari sa Ocem i Duhom Svetim savršeni Bog. Od Njega sve kreće i sve se u Njega vraća. On je alfa i omega svih naših polazaka i vraćanja, shvatanja i osećanja, voljnih i umnih nastojanja. On je saborno i sabirno kočivo svih vremena i vanvremena. U liturgijskom slovoslovlju se to i potvrđuje u samoj epiklezi rečima: "Dostojno je i pravedno Tebe pevati, Tebe blagosiljati, Tebe hvaliti, Tebi blagodariti, Tebi se klanjati na svakom mestu vladavine Tvoje jer si Ti Bog neiskazan, nepojmljiv, nevidljiv, nepostižan. Ti i Jedinorodni Tvoj Sin i Duh Tvoj Sveti. Ti si nas iz nebića priveo u biće i kada smo otpali podigao si nas opet i nisi odustao da sve činiš dok nas nisi uzveo na nebo i darovao nam Carstvo Tvoje buduće. Za sve to mi blagodarimo Tebi i Jedinorodnom Sinu Tvom i Duhu Tvome Svetome: za sva znana i neznana, vidljiva i nevidljiva dobročinstva koja su nam učinjena."³ U toj molitvenoj apsolutnoj dimenziji nema naslućivanja za bilo kakvo menjanje Hrista prema bilo čemu i kome. Čak ne postoji nigde u otkrovenju božanska misao o promeni sebe unutar Svete Trojice, a time i odnosa sa tvarnošću. Kao što jedan običan krug kao simbol punoće, blagodat i savršenstva ne poseduje mesto početka niti kraja, tako i apsolutna punoća ne trpi nikakvo umetanje niti ispuštanje u sebe niti iz sebe. Božanska punoća posebno i jedino nosi taj epitet i autoritet koji je iznad svih drugih autoriteta i kriterija. Naprotiv, sve vrvi od dokaza nepromenljivosti i savršenstva. "I vide Bog da sve što stvori beše dobro" (I Mojs. 1,31), znači istovremeno i savršeno dobro i lepo što je proisteklo iz ruku Njegovih, što se da zaključiti kao dovoljan garant da On, Bog, ne može biti drugačiji nego što je bio pre stvaranja sveta.

Tvrditi za nešto da se ne menja i da trajno i nepromenjivo postoji, samim tim se tvrdi da je ono istina, ali nepobitna istina u svim vremenima i prostorima. Kao što je sama Crkva i život njen, u stvari produženi Bogočovek Hristos, ali produžen silom i prisustvom Duha Svetoga kroz vekove i koju krase nepromenjiva istina, tako je istovremeno za Hrista i

3 *Služebnik*, Sveti arhijerejski sinod Srpske Pravoslavne Crkve, Beograd 1986., str. 100 (iz liturgije sv. Jovana Zlatoustog).

Crkvu osnovno načelo postojanja Istina, kao najtvrdje tlo delanja ali i svedočenja, opet po apostolu Pavlu "stub i tvrđava istine", odnosno našeg ispovedanja vere. Za izvorno evanđelsko shvatanje, koje je opitno potvrđeno i provereno vekovno iskustvo, kao i pitanje odnosa istine i načina na koji se ona daje i prima, predloženo nam je jednom za svagda rečima samoga Gospoda Isusa Hrista, a koje glase "Ja sam put istina i život" (Jn. 14,6). Njima Hristos posvedočava sebe ne samo kao istinu i život, nego jedini istinski nepromenjivi put kojim se dolazi do istine, istine koja ne može ni u bilo kakvom slučaju da se menja, pa da ponekad bude manja, ponekad malo veća istina, pa možda nekad i poluistina. Pontije Pilat je zato i ostao bez Hristovog odgovora zato što on nije pitao: "Ko je istina?", nego je pitao: "Šta je istina?" Sve druge istine van Hrista treba dobro staviti pod lupu opreza, dok istinu u Hrista treba imati kao sveti uzor. Tako će i Dostojevski sa punim pravom tvrditi da bi radije ostao uz Hrista nego uz istinu, svakako aludirajući da je Hristos iznad svake istine. Pravi put, istine i život su u Hristu i jedna i jednosušna stvarnost, trojedna nerazdvojena tajna. Šta se podrazumeva pod Hristom kao putem? On kao "Put" označava i predstavlja način njegovog življenja među nama i za nas, Njegovo Bogočovečansko delo, Njegovu Bogočovečansku praksu i način na koji je ona ostvarena i ostvarivši se ostala za svagda prisutna u nama i među nama, kao naša mera put i pokazatelj. Usvajajući taj Njegov način življenja, mi pronalazimo put kojim jedino njime možemo doći Ocu (usp. Jn. 14,6). I kao što je On istine, proverava svake istine, isto tako je isti On kao put, odnosno kao način života i unutarnja mera i proverava celokupnog ljudskog ponašanja, življenja i delanja. To što važi za nas kao Njegovo davanje, utoliko više znači kao osobina samoga Boga. Istina koja je u Njemu otkrivena i Njime postala vidljiva i opipljiva, po svojoj prirodi je Bogočovečanska istina. Istina o pravom Bogu i pravom svetu. Niti je samo teološka niti antropološka, nego je teantropološka, Bogočovečanska. To znači opet, da se u Njemu ne otkriva samo tajna skrivenoga Boga, nego i tajna sveta i njegovog smisla u vremenu i večnosti. Tako su te dve tajne u Njemu jednom za svagda sjedinjene u dvojednu, nerazdvojivu tajnu, Bogočovečansku tajnu. U Njemu se otkriva ne samo način na koji Bog postaje čovek i ulazi u svet, pri tom ne gubeći ništa od svoje večne nepromenljivosti, nego i način na koji čovek postaje pravi čovek unoseći božanske osobenosti u sebe samoga i najavljujući se tako kao bog po blagodati. Ništa Bog ne saopštava što nije od velike važnosti za čoveka i da već sve to nije deo Njega i Njegove svete volje. Svaka vrsta te svete edukacije isključiva je potreba zbog nas i data je nama kako bi znali i umeli se u ograničenosti ljudske prirode usmeriti vođenjem snagom sopstvene slobode. Tako i dimenzije vremena i nepromenljivosti Hristove

isključivo nam se daju kao primer i težnja da se uzdižemo u "meru rasta visine Hristove", kao što napominje Sveti apostol Pavle. Kao što je istina u Hristu otkrivena kao Bogočovečanska istina, tako je isto i put koji Njoj vodi Bogočovečanski. Način na koji se On proslavio slavom koju je imao u Ocu od iskona, nastao je od vremena Njegovog ovaploćenja način našega proslavljanja Boga.

Drugim rečima, sve što nije u večnosti i božanskog predznaka i što je promenljivog i ljugavog postojanja, nije hristoliko i hristonosno. I sve ono po ljudskim istinskim merama što ne ide od nesavršenstva ka savršenstvu, od haosa ka kosmosu i lepoti i sve ono što je odvojeno ili što se već odvojilo od Hrista, što bi želelo da bude ili je postalo autonomno. Sve što nije Njime ispunjeno, i što ne stremlji Njemu, prestaje da bude pravo i istinsko i kao takvo je nemoćno da oblikuje pravi ljudski lik i da postane temelj i putokaz istinskom životu. Jer sve je pozvano da se ohristovi i uhristovi, da se obogočoveči i ubogočoveči i tek onda kada postane takvo, nalazi svoj put i postaje istovremeno putokaz i pravilo života.

Kada apostol Pavle govori za Hrista da je On isti bio juče, kao što je danas ili kao što će biti sutra, u bukvalnom smislu se može shvatiti ali se te dimenzije moraju shvatiti pravilnije u najrealnijem smislu reči i da je Hristos bio u prošlosti, jeste u sadašnjosti i biće u budućnosti, kao celovit i nepromenljiv. Tim pre što realna sadašnjost i ne postoji. Ako postoji prošlost i sve o čemu se govorilo pripada vremenu koje je iza nas, onda sa pravom ne možemo govoriti o sadašnjosti kao o nekom vremenskom intervalu. Sadašnjost u vremenskom smislu jeste samo jedna tačka, samo jedan trenutak gde se prošlost i budućnost seku i ukrštaju. Zato svaki terminološki izraz za sadašnjost podrazumeva božansku dimenziju vremena i jedina je realna i prošlost i budućnost u večitoj Božjoj sadašnjosti. Na taj način se Hristos večno proslavlja i na taj način On kao Bogočovek živi među nama. Dolazak Njegov u svet ne podrazumeva samo vreme i ljude kada se to sve zbilo, te nulte godine, nego podrazumeva dolazak zbog svakog čoveka iz svih vremena. Način Njegovog života među nama i otkrivanja Njegove slave posvedočava nam Jovanovo evađelje: "Logos postade telo i nastani se u nama i videsmo slavu Njegovu, slavu kao Jedinorodnoga od Oca pun blagodat i istine" (Jn. 1,14). Iz ovog svedočenja se vidi da se Bog ne otkriva van sveta, puta i načina života, nego kao u nama prisutna i delatna bogočovečanska stvarnost, kao punoća blagodat i istine, kao vidljivi i opipljivi put. On kao "Put" je put "Pravde i mira" (Mt. 21,32 i Lk. 1,79), "uski put" (Mt.3,14) i Njegovi putevi kojima treba ići jesu "putevi života" (Jn. 14,4), koji ne poznaju nikakve vremenske niti prostorne barijere. To je saborna dimenzija Hrista i Crkve Njegove koji se raduju svakom pravom pojedincu koji se nalazi na

“pravom putu” (II Petr. 2,15). Sve dok On živi sa nama i među nama i mi ćemo živeti (vidi Jn. 14,19), a On među nama kao Njemu sličnima i sa nama živi večno.

“JESUS CHRISTUS IST IMMER DER GLEICHE, SO GESTERN, WIE HEUTE UND IN EWIGKEIT” (Hebr. 13, 8)

Zusammenfassung

Die Person des Gottesmenschen und des Herrn Jesu Christi ist die zentrale Person aller Zeiten und Welten. Er erwebt sich aus der Ewigkeit und offenbart sich der Welt durch die Weltschöpfung, und in seiner Fülle offenbart er sich, als auch die “Fülle der Zeit” kam, indem er sich von unserer Allerheiligsten Jungfrau verkörperte. Als vollkommener Gott aber auch als vollkommener Mensch ebenso schon vor seiner Verkörperung zusammen mit seinem Vater und Heiligem Geist im Alten Testament verborgen ist er “Ich bin, der ich bin”. Gott, für den weder zeitliche Schranken noch Hindernisse bestehen. Jener, für den ein Tag wie Tausend Jahre und ein Jahrtausend wie ein Tag ist, bedeutet, auf unseren menschlichen Verstand und in unsere menschliche Sprache übertragen, daß er ganz in Ewigkeit ist. Da nun dieselbe Ewigkeit in der Vollkommenheit ebenfalls die vollkommene Fülle sowie das vollkommene Wissen und Erkennen bezeichnet, ist alles dem Gedanken und Zeugnis des heiligen Apostels Paulus unterordnet: “Jesus Christus ist immer der Gleiche, so gestern, wie heute und in Ewigkeit” (Hebr. 13, 8).

Die Eigenschaften Gottes und die “Maße Gottes” sind vom Begreifen des beschränkten menschlichen Verstandes, von unseren Begreifensweisen und Möglichkeiten streng zu unterscheiden, diese als solche anzunehmen, wie sie aus dem Geben Gottes hervorgehen. Alles Vollkommene versteht in sich immer die Fülle, die nicht anders sein kann als sie ist, nämlich diejenige Fülle, die keiner Zeit und irgendwelchen vergänglichen Kriterien unterliegt.

Die Unveränderlichkeit des Gottmenschen, Christi, behaupten heißt die Unveränderlichkeit seines Bestehens durch die Wahrheit bekennen, was zugleich auch das Zeugen der Worte Christi mit einschließt: “Ich bin der Weg, die Wahrheit und das Leben” (Joh. 14,6). Die Unveränderlichkeit, die Wahrheit, der Weg und das Leben bezeichnen seine Lebensweise unter uns und für uns. Mit anderen Worten: alles, was nicht in der Ewigkeit ist und kein göttliches Vorzeichen trägt und was von veränderlichem und schlupfrigem Bestehen ist, ist nicht Gott ähnlich und Gott tragend.

Christus lebt unter uns und in uns und ist für uns als Kirche sichtbar. Die Definition der Kirche besteht gerade darin, daß sie die gottmenschliche Gemeinschaft in allen Zeiten ist, der sich Christus geoffenbart hat und sich offenbart als unveränderlich und unveränderbar durch die Erscheinung des Heiligen Geistes und dessen Kundgebung.